herpy

GECKOR

Turquoise dwarf gecko

Lygodactylus williamsi

En liten, dagaktiv dvärggecko i lysande turkosblått, som bara finns i ett par skogsreservat i Tanzania, där den lever på skruvpalmer. Dess skönhet gjorde den till en eftertraktad terrariegecko, och just handeln har fört den till randen av utrotning. Idag är den akut hotad och strikt skyddad.

Familj: Gekkonidae Tidigare namn: *Lygodactylus picturatus williamsi*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**7-10 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**5-10 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Regnskog**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**30 × 30 × 45 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**24-27 °C**
Värmeplats	**32-35 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Föda	**Insekter, frukt, nektar och färdigfoder**
Hålls	**Parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**6-12 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**60-120 dagar** vid 22-27 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga I**
EU-bilaga	**Bilaga A**
IUCN	**Akut hotad (CR)**

Om arten

Lygodactylus williamsi är en av de mest färgsprakande geckor som finns. Den dominanta hanen är klart turkosblå med svart strupe och orange buk och har svarta strimmor över huvudet. Honorna är gröna, olivfärgade eller kopparfärgade med ljusare buk, och underlägsna hanar kan behålla en mer dämpad färg. Ungarna liknar små honor, och hanarna blir först blå när de är könsmogna.

Arten beskrevs 1952 av den brittiske zoologen Arthur Loveridge som en underart av *Lygodactylus picturatus*, men räknas idag som en självständig art. Släktet *Lygodactylus* rymmer många små, dagaktiva dvärggeckor i Afrika, på Madagaskar och i Sydamerika, och gemensamt för dem är fina vidhäftande lameller under tårna, som gör dem till skickliga klättrare.

Ett vuxet djur är bara 7-10 cm inklusive svans, och hanarna är något större än honorna. Geckon är kvick och nyfiken. Hanen visar upp sig genom att blåsa upp den svarta strupen, nicka med huvudet och vifta med svansen.

Popularitet har kostat dyrt. Mellan 2004 och 2009 samlades uppskattningsvis 40.000 djur in och exporterades från Tanzania, vilket motsvarar omkring 15 % av hela beståndet. Arten bedömdes som akut hotad 2012 och hamnade på CITES bilaga I 2017. Vildfångade djur säljs fortfarande olagligt, ofta som uppfödda, och det är en viktig anledning till att du bara ska

köpa från en uppfödare du kan lita på.

Arten är inget djur för hantering. Den är liten, snabb och ömtålig och kräver en hållare som har koll på både temperatur, fukt och kalk.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Utbredning och livsmiljö

Arten finns bara i östra Tanzania. Den är känd från Kimboza Forest Reserve, som också är typlokalen, och från det närliggande Ruvu Forest Reserve vid foten av Ulugurubergen. Båda ligger i lågland, omkring 170-480 m över havet.

Utbredningen är extremt liten. Hela området där arten har hittats uppgår till omkring 20 km², och den lever bara på ungefär 8 km² av det. Fynd utanför Tanzania på kartan kommer från djur i fångenskap.

> **Naturlig utbredning:** Tanzania.

LIVSMILJÖ

Geckon lever nästan uteslutande på skruvpalmer (*Pandanus*), typiskt på de stora, styva bladen, där bladvecken ger skydd. Den är därför helt beroende av skogens skruvpalmer och förlorar sin livsmiljö om de försvinner. Skogen är tropisk låglandsskog vid foten av Ulugurubergen.

Klimatet är varmt och fuktigt med regntid och torrtid. Geckon värmer sig i morgonsolen och drar sig in bland bladen när det blir hett mitt på dagen. Den jagar små insekter och slickar nektar, fruktsaft och vattendroppar från bladen. Terrariets värden bygger på erfarenheter från fångenskap.

Skötsel

TERRARIET

Ett par behöver ett högt terrarium på minst 30 × 30 × 45 cm (längd × bredd × höjd), och en hane med två honor minst 40 × 40 × 60 cm. Större är bättre, eftersom det då blir plats för en tydligare skillnad mellan varma och svala zoner och för mer växtlighet. Alla honor tål inte varandra. Håll aldrig mer än en hane i varje terrarium.

Inred högt och lodrätt med bamburör, korkbark och grenar av olika tjocklek. Styva växter som bromelior, sansevieria och små skruvpalmer ger skydd och liknar levnadsmiljön. En bioaktiv botten med jord, kokosmull och hoppstjärtar håller kvar fukten och bryter ned rester. Terrariet ska ha ventilation i toppen och vara helt tätt, för ungarna är så små att de tar sig ut genom även smala springor.

Nya djur bör stå i karantän i två månader, gärna med en veterinär som kan reptiler.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Karantän och hygien

TEMPERATUR

På dagen ska det vara 24-27 °C i terrariet och en solplats på 32-35 °C under en halogenspot, så att geckon kan värma sig och dra sig undan igen. På natten ska temperaturen sjunka måttligt till 20-24 °C.

Styr halogenspoten med en dimmaskin eller termostat, så att den inte värmer upp hela terrariet, och mät med digitala termometrar både vid solplatsen och nedtill. Ett litet djur i ett litet terrarium överhettas snabbt. Gömmer sig geckon hela dagen eller ligger den matt och orörlig, så kontrollera temperaturen.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 60-80 % på dagen och får gärna nå nästan 100 % direkt efter kvällssprayningen. Spraya med fin dimma två-tre gånger om dagen, och låt dropparna avdunsta och ytorna torka lite innan du sprayar igen. Geckon dricker droppar från blad, och det är dess viktigaste vattenkälla. För torr luft torkar ut ett så litet djur snabbt.

Lika skadligt är ett terrarium som aldrig torkar upp, eftersom det ger mögel och hudproblem. Se till att ventilationen är god. En vattenskål behövs inte, och en djup skål kan dränka små djur. Använd i stället ett platt lock med ett par småstenar i, och låt bromeliornas bladveck hålla kvar vattnet.

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och behöver UVB. Använd ett T5-rör på 5-6 % (Ferguson-zon 2) tillsammans med ett vanligt dagsljusrör eller en LED-lampa på omkring 6500 K. Ljuset ska sitta ovanför ett nät, inte ovanför glas eller plast, som stoppar UV-strålningen. Var försiktig med kraftiga kompakta UVB-lampor i små terrarier, eftersom de värmer mycket och kan ge ögonskador om djuret kommer för nära.

Håll lampan tänd 12-14 timmar om dagen under säsongen från mars till november och omkring 10 timmar på vintern, gärna på en timer. På natten ska det vara mörkt. Det ska finnas skugga och gömslen, så att djuren själva kan välja hur mycket ljus de får.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Geckon är en liten jägare som också älskar nektar. Ge mycket små insekter som bananflugor, mjölbaggar, hoppstjärtar, nykläckta syrsor och små kackerlackor. Bytesdjuren får vara högst omkring 6 mm långa. Pudra insekterna med kalk, och var återhållsam med D3 när djuren också får UVB.

Komplettera med färdigfoder för fruktätande geckor, till exempel Pangea eller Repashy, rört till en tjock gröt och serverat i ett litet lock högt upp. Vuxna djur får färdigfoder varannan till var tredje dag och insekter som komplement; det minskar risken för fetma. Följ djurets kroppsform. Honung och hemmagjorda nektarblandningar ska bara vara en sällsynt godbit.

Avelshonor har ett stort kalkbehov. Ställ en liten skål med rent kalk utan D3 eller krossat sepiaskal i terrariet, håll den torr och byt den varannan vecka. Ungar ska ha foder varje dag.

BETEENDE OCH HANTERING

Lygodactylus williamsi är livlig och nyfiken, men den är inget djur för hantering. Den är snabb, och det stressar den att bli fasttagen. Njut i stället av dess beteende genom glaset, till exempel när hanen blåser upp strupen och nickar åt honan.

Hanarna är territoriella och slåss, så det får bara finnas en hane i varje terrarium. Ett par kan som regel leva fint tillsammans. En hane med två honor kan fungera om det finns tillräckligt med plats och gömslen, men vissa honor tål inte varandra och måste skiljas åt. Håll koll på bett och på djur som hålls borta från fodret. Nya djur ska få komma till ro i lugn och ro.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Ungarna liknar alla små honor, så könet kan först bestämmas säkert när de är äldre. Könsmogna hanar är blå med svart strupe, och de har tydliga porer framför kloaken i ett V-mönster, medan honornas porer är otydliga. Djuren växer snabbt och kan vara fullvuxna efter 4-5 månader och könsmogna efter 6-8 månader. Vänta ändå med avel tills de är omkring ett år och har nått full storlek på 7-8 cm, eftersom äggläggningen kräver mycket kalk av en liten hona.

PARNING

I terrariet följer avelssäsongen ljuset och varar vanligen från mars till november. Hanen uppvaktar genom att nicka, blåsa upp strupen och vifta med svansen. Honan lägger sina första ägg några veckor efter parningen. Ge henne en vintervila på tre till fem månader med under 10 timmars ljus och gärna utan hanen, så att hon kan bygga upp sina kalkreserver.

Tänk efter innan du föder upp. Arten är akut hotad. För noggrann bok över parningar, ägg och kläckningar.

Läs mer: Vintervila och årstider

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger 1-2 små, hårdskaliga ägg åt gången, vanligen var tredje till fjärde vecka under säsongen. Antalet äggkullar per år varierar mycket.

Arten limmar fast äggen på underlaget, till exempel inuti bamburör, på växter eller på rutan, och när skalet har hårdnat kan de inte flyttas utan att gå sönder. Ge därför honan flera äggläggningsplatser som kan tas ut ur terrariet, till exempel korta bamburör, korkrör eller små rör av ogenomskinlig plast. Honan måste få gott om kalk och foder, annars blir hon snabbt utmattad. Tappar hon i vikt, sätt avelsförsöket på paus.

INKUBATION

Ägg i ett uttagbart rör flyttas med röret till en liten, ventilerad låda med fuktig vermikulit eller ett konstgjort substrat på botten, utan att röret vänds. Sitter äggen fast i terrariet, inkuberas de på plats under en liten, ventilerad bägare, så att ungarna inte försvinner eller blir uppätna. Luftfuktigheten ska vara omkring 60 %, och lufthålen ska vara så små att ungarna inte kan ta sig ut.

Vid 22-27 °C kläcks äggen efter 60-120 dagar, snabbast vid den höga änden. Arten har temperaturberoende könsbestämning. Vid 21-24 °C i genomsnitt blir det mest honor, vid 26-27 °C båda könen och vid 28 °C och däröver mest hanar. Det förklarar varför det finns så många hanar i handeln.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är pyttesmå när de kläcks. Flytta dem genast bort från de vuxna, som kan äta upp dem. Använd en liten, tät faunabox eller ett litet terrarium där alla springor är stängda, och inred med tunna grenar, gömslen och växter. Spraya dagligen och ge samma temperatur och UVB som till de vuxna.

Första foder är bananflugor, hoppstjärtar och nykläckta syrsor, och det ska finnas mat varje dag. Ge också lite färdigfoder. De första veckorna är dödligheten hög, särskilt om honan har haft kalkbrist. Håll ungarna enskilt eller i små grupper av samma storlek tills könet syns, och skilj hanarna när de blir blå.

Hälsa och vanliga misstag

Lygodactylus williamsi är liten och ömtålig, och det är oftast kalk, fukt och värme som går fel. De typiska problemen är:

- Kalkbrist (metabol skelettsjukdom), särskilt hos honor som lägger många ägg. Det syns som mjuka käkar, krokiga lemmar och darrningar. Ge gott om kalk och UVB.
- Uttorkning om luften är för torr, eller svamp och hudproblem om terrariet aldrig torkar upp.
- Överhettning i ett litet terrarium med för kraftig lampa.
- Slagsmål mellan hanar eller bett mellan honor. Skilj djuren genast om det finns skador.
- Ögonskador från kraftiga UVB-lampor som sitter för nära djuret.
- Svaga, hungriga ungar. Utfodra dem dagligen med mycket små bytesdjur.

Geckon är så liten att sjukdom snabbt blir allvarlig. Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om den tappar vikt, ligger slapp eller inte vill äta. I fångenskap lever arten i genomsnitt omkring 5 år och upp till 10 år.

Läs mer: Vanliga sjukdomar och tecken på sjukdom

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.